Euroopan unionin
virallinen lehti

FI
C-sarja

C/2024/6861

28.11.2024

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean päätöslauselma

EU:n demokraattisen edistyksen kartoitus: päätöslauselma seuraavaa vaalikautta varten

(C/2024/6861)

Esittelijät: **Christa SCHWENG (ryhmä I)**
Cinzia DEL RIO (ryhmä II)
Ioannis VARDAKASTANIS (ryhmä III)

Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 4 kohta
Hyväksyminen täysistunnossa	18.9.2024
Täysistunnon numero	590
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	193/7/6

SISÄLLYS

Sivu

1. EU:n demokraattisen edistyksen kartoitus: päätöslauselma seuraavaa vaalikautta varten 1
2. EU: sukupolvien perintönä muovautunut menestyjä, joka tarttuu päättäväisesti tulevaisuuden haasteisiin 2
3. EU maailmanlaajuisena toimijana rauhan, turvallisuuden, kaupan ja edistyksen puolesta 3
4. EU:n arvojen turvaaminen sekä perusoikeuksien ja monimuotoisuuden kunnioittaminen 4
5. Valmistautuminen laajentumiseen ja uudistuksiin 5
6. EU:n kestävän ja osallistavan kasvun, kilpailukyvyn ja investointien turvaaminen 6
7. Turvallisuuden sosiaalinen ulottuvuus: työllisyys, osaaminen ja oikeudenmukainen siirtymä 9
8. Terveyden ja ihmisarvoisten elinolojen turvaaminen: vakaa yhteiskunnallinen ulottuvuus 11
9. Kansalaisten osallistuminen, vakaa kansalaistoimintaympäristö ja merkityksellinen kansalaisvuoropuhelu 13

1. EU:n demokraattisen edistyksen kartoitus: päätöslauselma seuraavaa vaalikautta varten

1.1 Uusi Euroopan parlamentti ja Euroopan komissio vastaavat yhdessä Euroopan unionin neuvoston kanssa EU:n ohjaamisesta seuraavien viiden vuoden ajan ja sitä pidemmällekin. Jäsenvaltioiden hallitusten näkemyksiä esitetään Versailles'n ja Granadan julistuksissa. Kansalaiset pääsivät esittämään näkemyksiään Euroopan tulevaisuutta käsittelevässä konferenssissa. ETSK järjesti konferenssille esittämiensä suositusten (erityisesti ehdotusten 36 ja 39, joiden tarkoituksena oli antaa ETSK:lle selkeä rooli osallistamisprosesseissa) jatkoksi kaikkien aikojen ensimmäisen kansalaisyhteiskuntaviikon, jonka aikana kuultiin kansalaisia – myös nuoria – sekä työmarkkinaosapuolia ja kansalaisjärjestöjä. Sen tuloksena laadittiin kattava joukko toteuttamiskelpoisia toimia demokratian periaatteiden vahvistamiseksi ja turvaamiseksi EU:n seuraavan vaalikauden aikana.

1.2 ETSK kehottaa nykyisten monisyisten kriisien tilanteessa uutta Euroopan parlamenttia ja Euroopan komissiota, jotka saivat valtuutuksen kansalaisilta kesäkuun 2024 vaaleissa, ottamaan huomioon yhtäältä Euroopan tulevaisuutta käsittelevässä konferenssissa ja kansalaisyhteiskuntaviikolla laaditun näkemyksen tulevaisuudesta ja toisaalta ETSK:ssa toteutuvan monimuotoisen edustuksen ja hyödyntämään niitä EU:n kansainvälisen aseman vahvistamiseksi, EU:n institutionaalisen rakenteen korjaamiseksi, vakaan perustan turvaamiseksi EU:n yhteisille arvoille sekä talouden ohjaamiseksi kohti kestävää tulevaisuutta, jonka ytimessä on edistyksellinen ja osallistava sosiaalinen malli, joka on elintärkeä edistyksen, yhtenäisyyden ja kilpailukyvyn kannalta.

1.3 ***ETSK pyytää Euroopan unionin toimielimiä laatimaan kuusiosaisen turvallisuuskäsitteen, jonka puitteissa***

— ***EU suojelee kansalaisiaan ulkoisilta uhilta. Tätä varten tarvitaan EU:n ulkopolitiikkaa, jossa keskitytään vankempiin perusoikeuksiin ja jonka uskottavuutta lisätään EU:n yhteisellä puolustuspolitiikalla ja yhteisen ulkopolitiikan keinoin. EU tarvitsee myös omia varoja, jotta sen rauhaa sekä konfliktien ehkäisemistä ja ratkaisemista koskevia toimintapolitiikkoja voidaan toteuttaa asianmukaisesti.***

— ***EU suojelee ihmisiä sisäisiltä riskeiltä, pääasiassa terveyteen, väestörakenteen muutokseen ja köyhyyteen liittyviltä riskeiltä, ja tarjoaa kaikille kattavaa sosiaalista suojelua ja hyvinvointia kaikkialla Euroopassa.***

— ***EU takaa kilpailukykyisen sosiaalisen markkinatalouden, joka perustuu ekosysteemeihin, joilla varmistetaan tuottavuus, innovointi, laadukkaat työpaikat ja täystyöllisyys, ja jossa kilpailukyky perustuu siihen, että EU on ympäristökestävyyden ja sosiaalisen ja teknologisen kehityksen kärjessä.***

— ***EU luo häiriönsietokykyisen talouden kaikkien hyväksi ja varmistaa sitä varten makrotalouspolitiikan tehokkaan koordinoinnin jäsenvaltioissa sekä turvaa kansalaisten taloudellisen hyvinvoinnin, varmistaa eurooppalaisten yritysten kestävän kilpailukyvyn ja pitää yllä ostovoimaa samalla kun torjutaan tehokkaasti inflaatiota, takaa taloudellisen osallisuuden ja edistää talouskasvatusta, suunnittelee oikeudenmukaisia verotusjärjestelmiä, torjuu rahanpesua ja laatii EU:n talousarvion, joka takaa EU:lle riittävät varat sen poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi siten, että ketään ei jätetä jälkeen.***

— ***EU varmistaa työmarkkinaosapuolten, järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten vuoropuhelun ja osallistumisen nykyisistä ja lähitulevaisuuden haastavista ja mullistavista ajoista selviytymiseksi. Rauhan tuomien hyötyjen olisi tavoitettava yhteiskunnan kaikki osa-alueet ja ryhmät.***

— ***EU suojelee nykyisiltä ja tulevilta ilmastonmuutokseen, pilaantumiseen ja biologisen monimuotoisuuden köyhtymiseen liittyviltä riskeiltä. Ilmastokriisi uhkaa ihmishenkiä ja elinkeinoja. EU:n on toteutettava toimia 90 prosentin päästövähennyksen saavuttamiseksi vuoteen 2040 mennessä, parannettava ilmastokestävyyttä ja ennallistettava luontoa ja luonnon monimuotoisuutta, jotta varmistetaan, että perustarpeiden täyttyminen (ruoka, vesi, energia, kansanterveys jne.) EU:ssa ja maailmanlaajuisesti ei ole uhattuna.***

2. EU: sukupolvien perintönä muovautunut menestyjä, joka tarttuu päättäväisesti tulevaisuuden haasteisiin

2.1 Euroopan unioni perustuu yleismaailmallisiin arvoihin, oikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen. Tämä on 80 vuotta kestäneen rauhan lisäksi keskeinen tekijä Euroopan menestystarinassa. Eurooppalaiset ovat eläneet vaikeita aikoja – EU on kahden maailmansodan tulos – mutta todistettavasti menestyneet paremmin kuin kilpailijansa tai naapurimaansa. EU on kiistatta saanut perustamisensa jälkeen kokea pitkän rauhan, taloudellisen vaurauden ja sosiaalisen edistyksen ajan.

2.2 EU turvasi covid-19-pandemian aikana rokotteiden maksuttoman saatavuuden kaikille ja varmisti elintarvikkeiden saatavuuden. Se on vastannut ilmastonmuutoksen puolesta kampanjoiville lapsille ja nuorille hyväksymällä erittäin kunnianhimoisen kestävän ympäristön ohjelman eli Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, jonka tavoitteena on tehdä Euroopasta ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. EU on toteuttanut toimia kaikenlaisen syrjinnän torjumiseksi. Riippumatta siitä, ovatko yritykset sijoittautuneet suureen vai pieneen jäsenvaltioon, yritykset, yhteisötalouden toimijat ja itsenäiset ammatinharjoittajat pääsevät 450 miljoonan kuluttajan markkinoille, joilla taataan yhtäläiset mahdollisuudet ja joilla kaikki talouden toimijat voivat toimia vakaassa ympäristössä.

2.3 EU on talousalue, joka osaa parhaiten suojella ihmisiä ja pyrkii hyödyntämään osaamista. Se pyrkii myös suojelemaan patentteja ja alueellisia tuotteita, ja se on edelläkävijä digitaalitalouden sääntelyssä. Kaikki EU:hun vuosien mittaan liittyneet maat ovat parantaneet elintasoaan ja työolojaan enemmän ja nopeammin kuin mikään muu alueen valtio. Oikeuksiin perustuva lähestymistapa ihmisten vapaaseen liikkuvuuteen on keskeinen edistyksen, oikeudenmukaisuuden ja syvemmän yhdentymisen varmistamisessa. ETSK odottaa samaa kehitystä niissä maissa, jotka pian liittyvät EU-perheeseen.

2.4 Näitä yhteisiä saavutuksia ei voida enää pitää itsestäänselvyyksinä. EU:lla on nyt edessään vanhojen ja uusien haasteiden lisäksi uusia riskejä. Venäjän ja Kiinan liittoutuminen kehittyvien talouksien (esimerkiksi BRICS-maiden ja Persianlahden maiden) kanssa on johtanut maailmanlaajuisen geopoliittisen maiseman muuttumiseen ja taloudellisten kumppanuuksien uudelleenjärjestelyyn. On syytä korostaa, että valtiot, jotka eivät ole demokratioita, toteuttavat – toisin kuin EU – aggressiivista ja häikäilemätöntä ulkopolitiikkaa, jossa ei sitouduta ihmisoikeuksiin eikä kestävään kehitykseen. Näiden valtioiden rahoitusinvestoinnit ovat ratkaisevasti muuttaneet maailmanlaajuista rahoitusrakennetta ja pakottaneet etsimään uutta tasapainoa. Yhdysvallatkaan ei välttämättä enää täytä luotettavan kumppanin ominaispiirteitä, jos populistiset voimat nousevat jälleen valtaan tänä vuonna.

2.5 EU joutuukin kohtaamaan epävarmuutta ja Ukrainan ja Gazan kaltaisten sotien aiheuttamia riskitilanteita, ja sen on etsittävä maailmasta liittolaisia, jotka myös pohjaavat oikeusvaltioperiaatteeseen ja kunnioittavat perusoikeuksia. Nämä arvot sitovat myös EU:n jäsenvaltioita yhteen.

2.6 Koettuaan useita syväluotaavia taloudellisia, terveydellisiä ja geopoliittisia kriisejä kansalaiset tuntevat tämän epävarmuuden ja odottavat toimielinten – EU-, valtio-, alue- ja paikallistasolla – suojaavan heitä elämänvaikeuksilta, joita ulkoisista tai taloudellisista riskeistä, EU:n perusarvoihin kohdistuvista hyökkäyksistä, terveysuhista tai kunnollisen tulotason menetyksestä saattaa seurata.

3. **EU maailmanlaajuisena toimijana rauhan, turvallisuuden, kaupan ja edistyksen puolesta**

3.1 EU on viime vuosina onnistunut selviämään kriiseistä perusperiaatteidensa ja jäsenvaltioidensa vankan yhteisrintaman ansiosta. Tässä on auttanut myös rahoituskapasiteetti, jota jäsenvaltiot ovat voimakkaasti tukeneet ja jolla on varmistettu nopeat toimet ja toimintakyky.

3.2 Jäsenvaltiot eivät yksin pysty vastaamaan nykyisiin haasteisiin, mutta yhdessä ne voivat vaikuttaa tulevaisuuteen. Ilmastonmuutos ja vaiheittainen luopuminen fossiilisista polttoaineista edellyttävät uutta EU:n strategiseen riippumattomuuteen tähtäävää toimintapolitiikkaa, mutta samalla myös maailmanlaajuinen valtatasapaino muuttuu ja vaarana on, että maailmanlaajuiset konfliktit kärjistyvät. EU:ta heikentävien kansallisten ratkaisujen sijaan Euroopalla on oltava selkeä näkemys ja vahvempi yhteinen poliittinen rooli tässä uudessa geopoliittisessa tilanteessa, jotta se voi reagoida tehokkaammin ja nopeammin.

3.3 EU:n olisi annettava kansalaisilleen vaikutusmahdollisuuksia ja taattava heidän turvallisuutensa monilla eri aloilla: heitä olisi suojeltava ulkoisilta vihollisilta, terveysriskeiltä ja tulevilta pandemioilta, hybridiuhilta ja kehittyneiden digitaaliteknologioiden virheelliseltä käytöltä tai väärinkäytöltä, köyhyys-, syrjäytymis- ja syrjintäriskiltä, samalla kun turvataan taloudelliset mahdollisuudet ja työllistymismahdollisuudet kaikille, ilmastoon ja biologiseen monimuotoisuuteen liittyviltä hätätilanteilta sekä osallistuvaan demokratiaan kohdistuvilta uhilta, jotka haittaisivat kansalaisten aktiivista osallistumista yhteiskunnalliseen, poliittiseen ja demokraattiseen toimintaan.

3.4 EU on rauhantekijä ja sen on pysyttävä sellaisena. Sen diplomaattisia valmiuksia on parannettava, jotta EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan avulla voidaan tosiasiallisesti ratkaista ja ehkäistä konflikteja. Tämän toimintapolitiikan olisi suojattava ulkomaiselta sekaantumiselta, jolla pyritään horjuttamaan yhteiskuntien ja demokraattisten instituutioiden vakautta, ja sillä olisi edistettävä uutta monenvälisyyttä kansainvälisen oikeuden mukaisesti. EU:n yhteinen puolustuspolitiikka edellyttää myös todellista ja täysimittaista yhteistä ulkopolitiikkaa, jossa edetään pidemmälle kuin nykyisessä tiiviimmässä yhteistyössä (eli yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa). Tätä varten EU:lle olisi annettava riittävät aineelliset ja aineettomat keinot, mukaan lukien omat varat.

3.5 ETSK kannattaa sitä, että

— edistetään rauhaa, turvallisuutta ja puolustusta, maailmanlaajuista oikeudenmukaisuutta ja maailmanlaajuista edistystä osallistumalla aktiivisesti rauhantoimiin, tuetaan monenvälistä järjestelmää, varmistetaan oikeudenmukainen kilpailu, torjutaan köyhyyttä, vaalitaan työmarkkina- ja kansalaisvuoropuhelua sekä edistetään demokratiaa, ihmisoikeuksia ja inhimillistä muuttoliikkeen hallintajärjestelmää.

— pyritään lisäämään poliittista yhdentymistä, parantamaan strategista riippumattomuutta ja etenemään kohti yhteistä, aitoa ja täysimittaista ulkopolitiikkaa. Tätä varten EU:n olisi puhuttava yhdellä äänellä monenvälisissä instituutioissa ja hyödynnettävä euron kansainvälistä roolia strategisena voimavarana. ETSK suosittelee määräenemmistöäänestyksen käyttöönottoa EU:n ulkopolitiikassa.

— vahvistetaan EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, myös EU:n yhteisiä strategisia ja kriittisiä teknologioita ja puolustuskapasiteettia, ja lisätään yhteistyötä samanmielisten kumppanien kanssa.

— pannaan täytäntöön YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelma ja sen kestävän kehityksen tavoitteet kattavana EU:n strategiana, jossa keskitytään rauhaan sekä taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristöön liittyvään edistykseen. Tämä edellyttää kansalaisyhteiskunnan jäsenneltyä ja merkityksellistä osallistumista.

— edistetään avointa ja sääntöihin perustuvaa eurooppalaista kauppapolitiikkaa, joka täydentää ja tukee muita EU:n keskeisiä perusoikeus- ja oikeusvaltioperiaatelinjauksia sekä ilmasto-, digitaali-, innovaatio-, sosiaali- ja teollisuuspolitiikkaa. Häiriönsietokykyä olisi parannettava kauppasopimuksilla, joilla monipuolistetaan tuontia, luodaan eurooppalaisille yrityksille markkinamahdollisuuksia, parannetaan turvallisuutta ja lievennetään geopoliittisia riskejä sekä samalla edistetään sosiaali- ja ympäristönormien täytäntöönpanoa ja varmistetaan tasapuoliset toimintaedellytykset oikeudenmukaiselle kilpailulle. Kauppasopimusten tarjoama lisämahdollisuus saada kriittisiä raaka-aineita ja muita tuotantopanoksia – myös energiaa – voi auttaa turvaamaan selviytymiskykyiset, kestävät ja vastuulliset EU:n toimitusketjut.

— otetaan huomioon hiljattain hyväksytyn huolellisuusvelvoitetta koskevan direktiivin tärkeä merkitys ja vaaditaan direktiivin tosiasiallista täytäntöönpanoa, sillä se edistää ihmisoikeuksien ja ympäristöä koskevien näkökohtien ottamista huomioon tiettyjen toimitusketjujen ja yritystoiminnan olennaisena osana.

4. EU:n arvojen turvaaminen sekä perusoikeuksien ja monimuotoisuuden kunnioittaminen

4.1 Monimuotoisuutta vaaliva ja oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia puolustava Eurooppa luo perustan yhtenäiselle ja suvaitsevalle yhteiskunnalle. EU:n olisi pidettävä lujasti kiinni oikeusvaltioperiaatteesta perusperiaatteena ja näytettävä esimerkkiä disinformaation ja syrjinnän torjumisesta. Naisten, hlbtiqa+-yhteisön ja/tai muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien oikeudet ovat taantuneet kaikissa oikeusvaltioperiaatteesta luopuvissa maissa. Taistelu oikeusvaltioperiaatteen puolesta on taistelua tasa-arvon puolesta, lasten puolueettoman opetuksen puolesta, sen puolesta, että nuoret saavat vapaasti mennä kaduille vaatimaan kestävää tulevaisuutta, ja riippumattomien toimittajien ja ihmisoikeuksien puolustajien sananvapauden puolesta. Oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen liittyy myös taloudellinen ulottuvuus, joka vaikuttaa kauppa- ja investointipäätöksiin, koska oikeusvaltioperiaate tukee myös vakaata ja ennakoitavaa toimintaympäristöä yrityksille ja kuluttajille. ETSK vaatii EU:lta toimia oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen varmistamiseksi kaikkialla EU:ssa ja sen ulkopuolella.

4.2 Demokratian, solidaarisuuden, ihmisoikeuksien, tasa-arvon, kestävän kehityksen ja oikeusvaltion perusarvojen nostaminen etualalle aina käytäessä keskustelua EU:n menestyksestä on ratkaisevan tärkeää. Työmarkkinaosapuolilla ja kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli näiden arvojen vaalimisessa ja vahvistamisessa. Niiden väsymättömät toimet kansalaisten osallistumisen ja aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi, kansalaisvuoropuhelun ja työmarkkinavuoropuhelun vaalimiseksi, ihmisoikeuksien puolustamiseksi ja demokraattisten käytäntöjen edistämiseksi ovat erittäin arvokkaita voimavaroja, jotka tekevät EU:sta vahvemman, häiriönsietokykyisemmän ja edustavamman.

4.3 Kansalaisjärjestöjen keskeisen roolin tunnustaminen ja korostaminen näiden periaatteiden turvaamisessa on ensisijaisen tärkeää, sillä se antaa syvällisen ulottuvuuden kokonaisvaltaiselle näkemykselle Euroopasta, jollaisen haluamme tulevaisuudessa.

4.4 ETSK kannattaakin sitä, että

— EU toteuttaa mahdollisilla tulevilla perussopimusten tarkistuskierroksilla toimia oikeusvaltioperiaatteen, perusoikeuksien ja monimuotoisuuden kunnioittamisen varmistamiseksi ja tutkii sitä varten, millaisia muutoksia päätöksentekomekanismeihin olisi tehtävä. Demokratiaa on suojattava sisäisiltä ja ulkoisilta uhilta kehittämällä mahdollistava kansalaistoimintaympäristö EU:n rajojen sisä- ja ulkopuolelle ja tekemällä demokratian puolustuspakettiin muutoksia, joilla korjataan demokraattisia instituutioita heikentävät puutteet.

— perustetaan eurooppalainen demokratian suojakilpi (*European Democracy Shield*) ulkomaiselta sekaantumiselta ja disinformaatiolta suojautumiseksi ja demokraattisten prosessien koskemattomuuden ylläpitämiseksi kaikkialla EU:ssa.

— varmistetaan muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen mukaisesti, että EU harjoittaa tasapainoista, toisaalta tehokasta ja realistista mutta toisaalta inhimillistä ja kestävää muuttoliikkeen hallintaa ja edistää laillisia väyliä EU:hun pääsemiseksi siten, että samalla varmistetaan ulkorajojen turvallisuus ja valvonta, oikeuksiin perustuva turvapaikkapolitiikka ja maahanmuuttajien ja pakolaisten pääsy työmarkkinoille. Ihmisoikeuksien ehdoton kunnioittaminen ja jäsenvaltioiden välinen solidaarisuus on taattava kaikkina aikoina.

— toteutetaan kiireellisesti toimia tasa-arvon unionin perustamiseksi kaikille ja kaikenikäisille. Tämä tarkoittaa nykyisten oikeudellisten syrjinnän vastaisten kehysten vahvistamista ja niiden tinkimätöntä täytäntöönpanoa ja noudattamisen valvontaa. Lisäksi se edellyttää tasa-arvovaltuutetun toimen vahvistamista uudessa komission jäsenten kollegiossa ja sen varmistamista, että valtuutetulla on oma vastuualue ja asianmukainen pääosasto.

5. **Valmistautuminen laajentumiseen ja uudistuksiin**

5.1 Sen varmistamiseksi, että Euroopan yhdentymishanke etenee edelleen kohti rauhaa, vaurautta ja demokratiaa ja että Euroopassa säilyy vakaus pitkällä aikavälillä, on otettava vastaan uusia jäseniä Länsi-Balkanilta ja Venäjän naapurimaista, kuten Ukraina, Moldova ja Georgia. EU:n päätöksentekoprosessit eivät välttämättä sovellu 30–35 maan unionin tarpeisiin. Seuraavan Euroopan komission tärkeänä tehtävänä on toimielinten valmistelu ja tarvittaessa mukauttaminen, kun samanaikaisesti seurataan tiiviisti ehdokasvaltioiden edistymistä EU:n perusarvojen ja sen säännöstön noudattamisessa. Seuraavan komission on tiiviissä yhteistyössä Euroopan parlamentin kanssa varmistettava, että tulevat laajentumiset hyödyttävät sekä EU:n kansalaisia että ehdokasvaltioiden kansalaisia ja että EU:n tiukoista kestävyysvaatimuksista pidetään kiinni.

5.2 Tämä edellyttää myös EU:n talousarvion ja EU:n omien varojen mukauttamista, jotta EU:n investointipolitiikat voidaan panna täytäntöön. Next Generation EU -välineestä saadut kokemukset voisivat olla tässä suhteessa hyödyllisiä.

5.3 Prosessissa olisi edistettävä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumista ja annettava työmarkkinaosapuolille erityinen rooli, ja kaikkien poliittisten puolueiden olisi sitouduttava puolustamaan yhdistymisoikeutta, ilmaisunvapautta sekä lehdistön ja tiedotusvälineiden vapautta ja torjumaan kaikenlaista tiedotusmonopolia ja julkisen keskustelun manipulointia.

5.4 Koheesiopolitiikka on yhä yksi peruspilareista, joiden avulla pyritään tuomaan EU:ta lähemmäksi kansalaisiaan ja vähentämään EU:n alueiden välisiä eroja ja ihmisten eriarvoisuutta. Tulevaisuuden tarpeisiin mukautetun koheesiopolitiikan on säilyttävä vakaana investointipolitiikkana, jolla tuetaan taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta kaikkialla EU:ssa pyrkien samalla tarjoamaan yhtäläiset mahdollisuudet sekä parantamaan elin- ja työoloja kaikkien hyväksi. Koheesiopolitiikan perusperiaate, jonka mukaan ketään ei saa jättää jälkeen, on edelleen perusteltu ja pätevä. Kansalaisjärjestöt ovat valmiita jatkamaan työtään koheesiotavoitteiden saavuttamiseksi kumppanuusperiaatteen, monitasoisen hallinnon ja yhteistyöhön perustuvan hallinnoinnin avulla. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä alueisiin, joilla on erityisominaisuuksia, kuten syrjäisimpiin alueisiin, vuoristoalueisiin ja saariin. Monivuotisen rahoituskehyksen avulla olisi pystyttävä vastaamaan laajentumisen asettamiin haasteisiin sekä riskeihin alueiden välisistä eroista, joita turvallisuustilanne saattaa aiheuttaa vakaan ja riittävästi rahoitetun alueellisen ja paikallisen koheesiopolitiikan puuttuessa.

5.5 Tässä yhteydessä ETSK pyytää, että tällä tärkeällä toimintapolitiikalla on jatkossakin oma vastuukomissaarinsa, ja vastustaa koheesiopolitiikan muuttamista pelkäksi talouden elvytysvälineeksi tai hätätilakriisien torjuntavälineeksi.

5.6 ETSK on jo toteuttanut merkittävän toimen laajentumisen edistämiseksi antamalla ehdokasvaltioiden kansalaisjärjestöjen edustajille mahdollisuuden osallistua tapauskohtaisesti joihinkin ETSK:n kokouksiin. ETSK kannustaa muita EU:n toimielimiä seuraamaan esimerkkiä ja sallimaan ehdokasvaltioiden edustajien osallistumisen EU:n sääntömääräisiin kokouksiin. Se on näkyvä osoitus EU:n päättäväisestä suhtautumisesta laajentumisen jatkamiseen ja antaa samalla näille maille mahdollisuuden oppia, miten ETSK ja yleisesti EU toimivat.

5.7 ETSK katsoo, että

— Euroopan parlamentin olisi seurattava ETSK:n esimerkkiä ja otettava ehdokasvaltiot ainakin osittain mukaan EU:n päivittäiseen työhön vahvempien kumppanuusrakenteiden kautta.

— EU:n koheesiopolitiikan olisi vastattava tuleviin tarpeisiin tasapainoisilla ja alueiden ja kansalaisten kannalta oikeudenmukaisilla uudelleenjakotoimenpiteillä sekä ehdokasvaltioissa että niillä nykyisten jäsenvaltioiden alueilla, jotka ovat alttiimpia laajentumisen seurauksena tapahtuville muutoksille.

— EU:n on harkittava mahdollisuutta ottaa määräenemmistöpäätös käyttöön EU:hun liittymistä koskevassa prosessissa ainakin kaikkien välivaiheiden osalta, ja päätösten on oltava avoimia, läpinäkyviä ja suuren yleisön saatavilla. Olisi hyväksyttävä vahvempia perusoikeuksien täytäntöönpanotoimia.

6. **EU:n kestävän ja osallistavan kasvun, kilpailukyvyn ja investointien turvaaminen**

6.1 Uudessa geopoliittisessa tilanteessa ja yhä monimutkaisempien haasteiden vuoksi ETSK kehottaa EU:n toimielimiä toimimaan päättäväisesti varmistaakseen EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyn, vaurauden ja maailmanpoliittisen johtoaseman. EU:n osuuden maailmantaloudesta ennustetaan supistuvan tasaisesti lähes 15 prosentista vain 9 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä. ([1]) Siksi on välttämätöntä parantaa kaikkia EU:n tuottavuuden ja kestävän kilpailukyvyn vahvistamiseen tähtääviä toimintapolitiikkoja. Innovointiin ja valmistusteollisuuteen tehtävät investoinnit, jotka perustuvat avoimeen strategiseen riippumattomuuteen ja jotka liittyvät esimerkiksi nettonollateollisuuteen, kiertotalouteen, kriittisiin raaka-aineisiin, sirusäädökseen sekä puolustusteknologioihin ja strategisiin teknologioihin, ovat kiireellisiä, ja niissä olisi otettava huomioon yhteiset sosiaaliset tavoitteet ja ympäristötavoitteet, joilla edistetään tulevien sukupolvien hyvinvointia.

6.2 Viime vuosien ilmastonmuutos, pilaantuminen ja biologisen monimuotoisuuden muutokset ovat saaneet Euroopan sitoutumaan vihreän kehityksen ohjelmaansa. EU tarvitsee kiireellisesti vahvan vihreän ja sosiaalisen kehityksen ohjelman, joka perustuu hyvinvointitalouteen ja ihmisten ja maapallon vaurautta koskevaan uuteen ajatteluun ja jolla varmistetaan oikeudenmukainen siirtymä ja ihmisoikeuksiin perustuva lähestymistapa. Jotta aloite ei aiheuttaisi yrityksille raskasta rasitetta, asianmukainen ja tehokas täytäntöönpano on varmistettava laatimalla realistisia toimintasuunnitelmia kansallisella tasolla ja tukemalla yrityksiä, erityisesti pk-yrityksiä, jotta saadaan ylläpidettyä kilpailukyky ja turvattua täystyöllisyys ja laadukkaat työpaikat.

6.3 EU:n sinisen kehityksen ohjelma on myös yksi keskeisistä painopistealoista. Kun otetaan huomioon veden olennainen luonne sekä maailman ja Euroopan nykyiset ja tulevat haasteet, vesi olisi katsottava painopistealaksi ja EU:n sinisen kehityksen ohjelma olisi hyväksyttävä erilliseksi strategiseksi toimintapolitiikaksi, koska vesipolitiikkaa ei voida rajata pelkästään ilmastopolitiikkaan. Sinisen kehityksen ohjelma ja vihreän kehityksen ohjelma ovat osittain päällekkäisiä, mutta niiden toiminta-alat ja lähestymistavat ovat erilaisia. EU voi muuntaa veteen liittyvät haasteet uusiksi mahdollisuuksiksi, jotka liittyvät teknologiseen kehitykseen, yhteiskunnalliseen edistykseen, uusiin työpaikkoihin, osaamiseen ja liiketoiminnan kasvuun, kunnioittaen samalla ympäristöä ja suojellen vesivaroja kaikkien hyödyksi.

6.4 Euroopassa on valtava innovointipotentiaali, jonka ansiosta EU:n talous pystyy kilpailemaan maailmanlaajuisesti. Väestörakenteen muutokset, riittämättömät investoinnit tulevaisuuteen suuntautuneisiin koulutusjärjestelmiin ja uusiin taitoihin, huonot työolot joillakin aloilla ja rajalliset liikkuvuusmahdollisuudet, jotka aiheuttavat työvoimapulaa, ovat kuitenkin muodostumassa oikeudenmukaisen ja kestävän talouskasvun esteiksi sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Euroopan on pärjättävä maailmanlaajuisessa kilpailussa osaajista tarjoamalla houkutteleva asuin- ja työskentelypaikka, sivuuttamatta kuitenkaan riskejä, joita aivovuoto EU:ssa ja kolmansista maista voi aiheuttaa. Alalla toteutettava onnistunut politiikka edellyttää, että näiden haasteiden kaikkia eri ulottuvuuksia käsitellään kokonaisvaltaisesti. Työmarkkina-osapuolten vuoropuhelu on tärkeä voimavara näiden työelämän nopeiden muutosten tukemisessa.

6.5 Sujuvasti toimivien ja nykyaikaisten sisämarkkinoiden, joilla on nykyistä enemmän mahdollisuuksia yhtä lailla yritysten, työntekijöiden kuin yleensä kansalaistenkin saatavilla, on oltava EU:n talouden keskiössä. Uusiin teknologioihin tehtäviä investointeja on edistettävä tulevaisuuteen suuntautuvalla ja vakaalla sääntelykehyksellä, joka perustuu ennakoitaviin toimintapolitiikkoihin sekä EU:n että kansallisella tasolla. Jäsenvaltioiden ja EU:n olisi varmistettava, että tällaisia investointeja tukevia rahoitusmekanismeja kehitettäessä ei synny kilpailun vääristymiä.

([1]) PwC (2017), The long view: how will the global economic order change by 2050?

6.6 Näiden tavoitteiden tukemiseksi EU:n sääntelykehyksessä olisi taattava oikeusvarmuus ja ennakoitavuus, minkä lisäksi sen olisi oltava yhtenäisempi ja johdonmukaisempi eri politiikanalojen välillä sekä avoin innovatiivisille toimintamalleille ja oletusarvoisesti digitaalinen, samalla kun vältetään ylisääntelyä ja pyritään vähentämään tarpeetonta byrokratiaa aiheuttamatta haittaa taustalla oleville lainsäädäntötavoitteille. Kansallisten hallitusten lisääntynyt taipumus asettaa väitetyt kansalliset edut etusijalle vähentää sisämarkkinoiden tehokkuutta ja tekee niistä hajanaiset. EU:n toimielimillä on velvollisuus varmistaa EU:n sääntöjen tehokas täytäntöönpano ja toimia nopeasti ja tehokkaasti sellaisia jäsenvaltioita vastaan, jotka eivät noudata sääntöjä. Tarvitaan sellainen sääntelykehys, jolla saavutetaan oikea tasapaino toisaalta innovoinnin ja investointien edistämisen ja toisaalta kaikenlaisten turvallisuusongelmien hallinnan välillä, jotta voidaan hyödyntää kaikki EU:n innovointimahdollisuudet uusien puhtaiden teknologioiden alalla ja varmistaa ensimmäisen toimijan etu, kun teollisuuden viherryttäminen mahdollistaa riippumattomuuden fossiilisista polttoaineista. Samalla luodaan yhdentyneempi ekosysteemi, jossa valmistusteollisuus ja palvelut tukevat toisiaan.

6.7 Vahvemman, muutosvoimaisen ja kilpailukykyisen teollisen perustan luomiseksi tarvitaan merkittäviä investointeja, joita olisi rahoitettava, säänneltävä ja toteutettava siten, että säilytetään sisämarkkinoiden eheys ja kurotaan umpeen EU:n ja sen kansainvälisten kumppaneiden sekä tärkeimpien kilpailijoiden välisiä kasvu-, tuottavuus- ja innovointieroja. Olisi toteutettava sellaista tehokasta teollisuuspolitiikkaa, joka edistää teollisuuden hiilestä irtautumista kilpailukykyisellä tavalla, kehittää EU:n kilpailuetuja digitaalisen ja puhtaan teknologian alalla, monipuolistaa strategisia toimitusketjuja ja turvaa ne sekä vahvistaa Euroopan teknologista ja teollista perustaa. Tällainen toimintapolitiikka edellyttää kannustavia oikeudenmukaisia siirtymätoimenpiteitä ja investoimista nykyaikaiseen julkishallintoon ja julkisiin palveluihin, infrastruktuuriin ja laadukkaisiin yleishyödyllisiin palveluihin.

6.8 Jäsenvaltioiden julkiset ja yksityiset investoinnit olisi suunnattava jäsenvaltioiden infrastruktuurin päivittämiseen. Koordinointi kaikilla tasoilla on tarpeen, jotta voidaan varmistaa joko EU:n tai yksittäisten jäsenvaltioiden rahoittamien julkisten investointien tehokkuus. EU:n talouden ohjausjärjestelmällä voitaisiin luoda finanssipoliittista liikkumavaraa investoinneille. Tämä voi johtaa innovatiivisiin rahoitusmekanismeihin, joissa yksityinen sektori on mukana. Tällöin tällaisiin investointeihin myönnettävää EU:n tason rahoitustukea voitaisiin hyödyntää täysimittaisesti. Edellytyksenä on, että kunnianhimoisempi kestävä rahoituskehys voi tehokkaammin taata, että yksityiset investoinnit ovat EU:n yhteisten tavoitteiden mukaisia. Vaihtoehtoisten rahoitusmuotojen, kuten lainanantoalustojen, joukkosijoittamisen, riskipääoman ja joukkolainamarkkinoiden, houkuttelevuuden lisääminen ja sen varmistaminen, että ne ovat helpommin kaikenkokoisten yritysten ja yksittäisten henkilöiden saatavilla, auttaisi rahoittamaan kunnianhimoisia innovointi- ja investointihankkeita. Rahoitusmarkkinoiden tehokas toiminta on olennaisen tärkeää, jotta voidaan siirtyä ilmastoneutraaliin ja yhä digitaalisempaan talouteen, jolle on ominaista kestävä ja osallistava talouskasvu.

6.9 Pääomamarkkinaunionin valmiiksi saattaminen on keskeisessä asemassa vihreään ja digitaaliseen muutokseen investoimiseen sekä EU:n strategiseen riippumattomuuteen tarvittavien resurssien käyttöönotossa. Pankkiunioni on olennaisen tärkeä todellisen talous- ja rahaliiton luomiseksi, ja sen saattaminen valmiiksi lisäisi EU:n talouden rahoitusvakautta ja häiriönsietokykyä.

6.10 Lisäksi tekoälyn käytössä on saavutettu merkittävää edistystä: tekoälyn avulla voidaan parantaa tuottavuutta ja työn organisointimalleja, jos tekoälyä hallitaan asianmukaisesti ihmiskeskeisellä tavalla.

6.11 ETSK

— kehottaa uutta Euroopan parlamenttia ja Euroopan komissiota hyödyntämään mahdollisimman laajalti saamaansa valtuutusta ja panemaan täytäntöön suunnitelmansa maapallon suojelemiseksi, kestävään talouskasvuun ja kilpailukykyyn investoimiseksi sekä EU:n omavaraisuuden vahvistamiseksi strategisilla aloilla tulevien sukupolvien hyvinvoinnin edistämiseksi ja sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta kunnioittaen. Niiden olisi jatkettava toimien toteuttamista sosiaalisesti oikeudenmukaisen vihreän, sinisen ja digitaalisen siirtymän toteuttamiseksi ja innovoinnin edistämiseksi ja siten laadukkaiden työpaikkojen ja häiriönsietokyvyn turvaamiseksi Euroopan yhdentymishankkeessa.

— kehottaa ottamaan oppia Next Generation EU -välineestä ja hyväksymään nykyiset ehdotukset ja sitoumukset uusista omista varoista EU:n talousarvioon sekä luomaan EU:n investointivälineen, jonka puitteissa tietyt kriittiset ja strategiset teknologiat voisivat tarvittaessa kuulua julkisen hallinnon piiriin, samalla kun suojellaan kaikkia sekä julkisia että yksityisiä sijoittajia.

— suosittelee edistämään eurooppalaista sosiaalisen markkinatalouden mallia siten, että tuetaan yrittäjyyttä ja innovointia, investoidaan laadukkaaseen koulutukseen, osaamiseen ja taitoihin, varmistetaan oikeus elinikäiseen oppimiseen, mukaan lukien uudelleen- ja täydennyskoulutus, edistetään korkealaatuisia ammattipätevyyksiä, luodaan kestäviä ja laadukkaita työpaikkoja, myös uusiin työn muotoihin, edistetään oppilaitosten välistä yhteistyötä ja varmistetaan kaikille laadukkaan koulutuksen tosiasiallinen saatavuus.

— suosittelee vahvistamaan nykyisiä sisämarkkinasääntöjä, jotta voidaan luoda uusi dynamiikka ihmisten, tavaroiden, palvelujen, pääoman ja datan rajat ylittävän liikkuvuuden esteiden poistamiseksi. Tämä on erityisen tärkeää, koska kriiseihin liittyvät poikkeukset ja vapaan liikkuvuuden esteiden hidas poistuminen ovat viime vuosina heikentäneet tasapuolisia toimintaedellytyksiä sisämarkkinoilla.

— tukee pk-yritysten perustamista ja kehittämistä ja kehottaa siksi panemaan ”pienet ensin” -periaatteen täytäntöön, tarjoamaan vakaan lainsäädäntökehyksen, virtaviivaistamaan hallinnollisia menettelyjä pk-yritysten tukemiseksi, varmistamaan tasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoilla ja antamaan pk-yrityksille mahdollisuuden saada kohtuuhintaista uusiutuvaa energiaa.

— kehottaa laatimaan vakaan Euroopan teollisuusstrategian, jolla täydennetään vuoteen 2040 asetettua tavoitetta vähentää hiilidioksidipäästöjä 90 prosenttia ja säilytetään laadukkaat työpaikat Euroopassa. Tätä varten tarvitaan kiireellisesti EU:n vihreän kehityksen ohjelman kehykseen sijoittuvaa kattavaa toimintasuunnitelmaa, kuten ehdotettua puhtaan teollisuuden ohjelmaa, joka toimisi strategisena painopisteenä EU:n kestävän kilpailukyvyn parantamiseksi ja varmistamiseksi.

— suosittelee toteuttamaan toimia EU:n maatalousalan elvyttämiseksi ja maaseudun kehittämisen edistämiseksi lisäämällä alan houkuttelevuutta nuorille sekä perhetilojen ja pienten ja keskisuurten tilojen ja yritysten omistajille, jotta vältettäisiin maaltapako. Viljelijöiden tukena olisi oltava asianmukaisesti rahoitettu vuoden 2027 jälkeinen yhteinen maatalouspolitiikka, jolla suojellaan eurooppalaista elintarviketuotantoa ja varmistetaan sen häiriönsietokyky. Maatalous ja elinvoimaiset maaseutuyhteisöt ovat kestäviä vain, jos taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät tarpeet täytetään tasapainoisella tavalla.

— kannattaa vahvan yhteisötalouden kehittämistä ja sitä varten sosiaalisesti vastuullisten liiketoimintakäytäntöjen ja yleisen edun vahvistamisesta annetun yhteisötalousneuvoston suosituksen täytäntöönpanoa. Ks. yhteisötaloutta EU:ssa koskeva Liègen etenemissuunnitelma (*Roadmap for Social Economy in the EU*).

— ottaa huomioon ilmastokriisiin liittyvän ajattelutavan muutoksen: on tarpeen varmistaa vihreän, sosiaalisen ja sinisen kehityksen ohjelmien ja niihin liittyvien EU:n ohjelmien täytäntöönpano toisiinsa liittyvinä politiikanaloina. EU:n ja kansallisella tasolla on toteutettava toimia ilmastonmuutoksen seurauksien (kuten tulvien, heikon kasvintuotannon ja kuivuuden) ennustamiseksi ja kustannusten mittaamiseksi. On otettava huomioon, että kansalaiset ovat aktiivisia osallistujia, ja tuettava heidän asemaansa energian tuottajakuluttajina ilmastosiirtymässä.

— kannattaa kaikille oikeudenmukaisen siirtymän takaamista edistämällä EU:n oikeudenmukaisen siirtymän politiikkakehystä, jonka avulla voidaan siirtyä kestävään ja vähähiiliseen talouteen, ja sen varmistamista, että muutokset hyödyttävät laajempaa väestöä, eivät jätä ketään jälkeen ja perustuvat sukupolvien väliseen yhteenkuuluvuuteen ja solidaarisuuteen. ETSK korostaa, että oikeudenmukaisen siirtymän politiikkakehystä olisi tuettava EU:n toimintapolitiikoilla, jotka auttavat turvaamaan yritysten kilpailukyvyn oikeudenmukaisella tavalla ja tekevät niistä kestävämpiä, vahvempia ja selviytymiskykyisempiä. Samalla yritykset voivat – työmarkkinavuoropuhelun välityksellä – kantaa oman kortensa kekoon sen puolesta, että siirtymä on oikeudenmukainen ja ihmiskeskeinen, siinä suojellaan luontoa ja ympäristöä, otetaan paikalliset olosuhteet huomioon ja hyödynnetään avautuvia mahdollisuuksia.

— suhtautuu myönteisesti päätökseen osoittaa 86 miljardia euroa EU:n sosiaaliseen ilmastorahastoon vuosiksi 2026–2032. EU:n ilmastorahastosta, koheesiorahastosta, oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta ja elpymis- ja palautumistukivälineestä myönnettävä lisärahoitus olisi myös varattava ilmastokriisin haittavaikutusten, erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin kohdistuvien vaikutusten, lieventämiseen.

— korostaa työntekijöiden kuulemisen merkitystä EU:n turvallisuus- ja kestävyysstrategian muutosulottuvuuden tukemiseksi ja myös läpimurtoteknologioiden, kuten tekoälyn, vaikutusten ennakoimiseksi. Jotta oikeudenmukainen siirtymä voisi toteutua työelämässä, työmarkkinaosapuolten käytettävissä olisi kaikilla tasoilla oltava toimivia kuulemismekanismeja ja asianmukainen toimintakehys, mukaan lukien työmarkkinavuoropuhelu ja työehtosopimukset, ja asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa olisi käytävä toimivaa kansalaisvuoropuhelua.

— katsoo, että on välttämätöntä toteuttaa lisätoimia tehokkaan, integroidun pääomamarkkinaunionin ja täysimittaisen pankkiunionin kehittämiseksi, ottaen mukaan kaikki jäsenvaltiot. Tavoitteena on jatkaa yhdenmukaistamista ja rajat ylittävien esteiden poistamista, samalla kun turvataan vakaa sääntely ja valvonta, jotta voidaan säilyttää rahoitusvakaus, suojella kuluttajia, sijoittajia ja säästäjiä ja luoda vakaat sisämarkkinat.

7. **Turvallisuuden sosiaalinen ulottuvuus: työllisyys, osaaminen ja oikeudenmukainen siirtymä**

7.1 Belgian toimiessa EU:n neuvoston puheenjohtajana annettiin 16. huhtikuuta 2024 La Hulpen julistus, jossa korostetaan, että Euroopan unionin on nyt moninaisten haasteiden aikana enemmän kuin koskaan pidettävä kiinni tasa-arvoa ja sosiaalista edistystä koskevista keskeisistä arvoistaan. ETSK tukee painokkaasti tätä julistusta. ([2])

7.2 Kun vastassa on ilmastonmuutos ja väestörakenteen muutos, digitaalinen ja vihreä siirtymä sekä maailmanlaajuiset talous- ja turvallisuushaasteet, EU:n sosiaalisen ulottuvuuden olisi tukeuduttava erittäin kilpailukykyiseen sosiaaliseen markkinatalouteen, kestävään kasvuun ja täystyöllisyyteen, jotta elin- ja työoloja voidaan lähentää ylöspäin.

7.3 Investoinnit turvallisuuteen ja puolustukseen ovat tehottomia, jos yhteiskunta on jakautunut. Investointien ja uudistusten sosiaalisen ulottuvuuden olisi oltava olennainen osa turvallisuusagendaa. EU:n taloudellisella ja sosiaalisella mallilla, joka tukeutuu edelleen YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelmaan yleisenä politiikkakehyksenä, olisi varmistettava, että yhteisvaluuttaan perustuvien sisämarkkinoiden edut hyödyttävät kaikkia oikeudenmukaisella ja tasapainoisella tavalla.

7.4 Uuden vaalikauden alkaessa EU joutuu vastaamaan kiireellisiin haasteisiin sosiaalialalla. ETSK katsoo, että on ensisijaisen tärkeää puuttua niihin haasteisiin, jotka saattavat olla haitallisia turvallisuusagendan eri osa-alueille, sekä niihin haasteisiin, jotka koskevat kaikkia samanaikaisesti.

7.5 Köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen vaihtelevat merkittävästi ikäryhmittäin. Suurimmassa vaarassa ovat lapset ja ikääntyneet henkilöt. Energiaköyhyys on lisääntynyt elinkustannuskriisin vuoksi, ja tämän seurauksena myös kohtuuhintaisten asuntojen määrä on vähentynyt. Työssäkäyvien köyhyys lisääntyi ostovoiman heikentymisen vuoksi maissa, joissa palkat eivät ole pysyneet inflaation tasalla. Tämä pahentaa ihmisten välistä eriarvoisuutta ja lisää yhteiskunnan jakautumista.

7.6 Vihreä ja digitaalinen muutos luovat uusia työpaikkoja ja edellyttävät uusia taitoja, mutta luovat myös epävarmuutta sellaisten työntekijöiden kannalta, joiden on täytettävä nämä uudet vaatimukset. Työmarkkinavuoropuhelu, joka voisi auttaa työntekijöitä ja yrityksiä ennakoimaan muutosta, on joissakin jäsenvaltioissa vähäistä työehtosopimusneuvottelujen heikon kattavuuden vuoksi. Työvoimapula johtuu väestökehityksestä, joidenkin talouden alojen vähäisestä houkuttelevuudesta, myös huonojen työolojen vuoksi, teknologisista muutoksista, vihreiden ja digitaalisten muutosten luomista uusista työpaikoista ja siitä, ettei työvoima hallitse työmarkkinoiden tarvitsemaa osaamista.

7.7 Alueellisia eroja syntyy sisämarkkinoiden ydin- ja reuna-alueiden sekä kaupunki- ja maaseutualueiden välillä. Erilainen palkkadynamiikka voi voimistaa tällaisia eroja. Maaseutualueet ovat ratkaisevan tärkeitä taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja kestävien elintarvikejärjestelmien kannalta.

7.8 Työntekijöiden terveys ja turvallisuus on jatkuva haaste erityisesti työtapaturmien ja työperäisten sairauksien näkökulmasta. Työympäristöä voidaan parantaa toteuttamalla ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä parhaiden teknologioiden avulla.

7.9 Naisten työttömyys ja syrjäytyminen ovat joissakin maissa yleistyneet huolestuttavasti. Miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien alalla on edistytty, mutta johtoasemissa tilanne ei ole edelleenkään lainkaan tyydyttävä. Syrjintä jatkuu edelleen EU:n oikeudellisesta kehyksestä huolimatta, ja se koskee tiettyjä ryhmiä, kuten nuoria, vammaisia henkilöitä, maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä ja hlbtiqa+-yhteisöjä. Ikääntyvä väestö tarvitsee kohtuuhintaisia hoitopalveluja voidakseen elää ihmisarvoista elämää.

7.10 Oikein suunnitelluilla sosiaalisilla investointipolitiikoilla voi olla myönteinen vaikutus talouskasvuun, tuottavuuteen sekä osallistavaan ja kestävään kilpailukykyyn, ja tämä on keskeisen tärkeää hyvien työpaikkojen säilyttämiseksi Euroopassa. ([3]) Tällaiset investointipolitiikat ovat myös osa edellä kuvattujen haasteiden ratkaisua. EU:n ja sen jäsenvaltioiden olisi jatkettava Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisten uudistusten ja toimintapolitiikkojen täytäntöönpanoa yhteisenä poliittisena sitoumuksena.

([2]) EUVL C, C/2024/4056, 12.7.2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52023AE2172.

([3]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto – Pitkän aikavälin osallistavan kasvun edistäminen uudistusten ja investointien avulla (EUVL C, C/2024/3378, 31.5.2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52023AE4451), ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto (a) Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Sisämarkkinoiden 30. vuosipäivä (COM(2023) 162 final) (b) Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen (EUVL C, C/2024/4056, 12.7.2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52023AE2172).

7.11 Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden näkökulmasta EU:n eri välineitä olisi käytettävä edellä esitettyihin haasteisiin vastaamiseksi niin, että saataisiin luotua sellainen yhtenäinen yhteiskunta, jossa turvataan EU:n, sen kansalaisten ja sen talouden korkeampi turvallisuustaso.

7.12 Sosiaalipolitiikkaa olisi tuettava hyödyntämällä paremmin koheesiopolitiikan ohjelmia, kuten Euroopan sosiaalirahasto plussaa (ESR+), ja sitä olisi täydennettävä jäsenvaltioiden rahoittamilla ja yksityistä yhteisrahoitusta saavilla politiikka-aloitteilla. Kokonaisvaltainen, koordinoitu ja yhdennetty toimintamalli EU:n tasolla on ratkaisevan tärkeä. Käyttöön voitaisiin ottaa myös sellainen EU:n talousarvio, jolla voidaan paremmin vastata sosiaalisiin vaatimuksiin ja joka toteutettaisiin uudistetun eurooppalaisen ohjausjakson ja sen sosiaalisen lähentymisen kehyksen kautta harjoittaen vakaata talous-, sosiaali- ja rahoituspolitiikkaa.

7.13 Lisäksi sosiaalisen suojelun järjestelmät ja sosiaalipolitiikat antavat jäsenvaltioille mahdollisuuden täyttää sosiaaliset ja ihmisoikeuksia koskevat velvoitteensa. Euroopan sosiaalinen malli tekee EU:sta ainutlaatuisen ja erottaa sen myönteisesti kilpailijoistaan. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin tavoitteena on lisätä sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja torjua köyhyyttä tehokkaasti. Siinä vahvistetaan, että sosiaaliset oikeudet ovat olennainen osa EU:n toimintapolitiikkoja ja että pilarin ja muiden sosiaalimenoihin liittyvien EU:n välineiden välillä on selvä yhteys. Pilarin ja eurooppalaiseen ohjausjaksoon liittyvän menettelyn välisen yhteyden vahvistaminen on ratkaisevan tärkeää edistyksen seuraamiseksi ja sen varmistamiseksi, että sosiaalipolitiikka rahoitetaan ja pannaan täytäntöön asianmukaisesti.

7.14 Talouden ohjausjärjestelmän uudistusta koskevilla tarkistetuilla säännöillä on tuettava kasvua edistäviä rakenneuudistuksia ja julkisia investointeja sekä lisättävä jäsenvaltioiden omavastuullisuutta suunnitelmista. Säännöt eivät saisi haitata keskeisiin palveluihin, kuten terveydenhuoltojärjestelmiin, koulutukseen ja oikeuteen, liittyviä julkisia menoja tai vaikuttaa niiden laatuun ja osallistavuuteen. Mahdollisten haittavaikutusten torjumiseksi EU:n finanssipoliittinen liikkumavara on ratkaisevan tärkeä sosiaalimenojen vakauttamiseksi ja investointien lisäämiseksi. EU:n rahoittamilla investoinneilla olisi myös rahoitettava eurooppalaisia julkishyödykkeitä, joista osa on aiemmin määritetty. Hyvin suunnitellut sosiaaliset investoinnit ja uudistukset voivat tuottaa merkittävää tuottoa talouskasvuun, kun otetaan huomioon niiden vaikutus ihmisiin ja tuottavuuteen, mukaan lukien suurempi innovointikapasiteetti, uuden teknologian hyödyntäminen ja työllistymismahdollisuudet. Samalla kansallisten hallitusten on tarkistettava ja varmistettava, että niiden sosiaalisen suojelun järjestelmillä on riittävät resurssit aloilla, joilla sosiaalista tukea tarvitaan eniten. Sosiaaliset infrastruktuurit ja verkostot, erityisesti sosiaaliseen suojeluun liittyvät verkostot, tarvitsevat asianmukaista rahoitusta.

7.15 Tältä osin on ratkaisevan tärkeää, että hallitukset omaksuvat selkeän kannan kansallisten verotusjärjestelmien koordinointiin, jotta voidaan pysäyttää veropohjan rapautuminen, torjua verotukseen liittyvää polkumyyntiä ja veronkiertoa ja hyödyntää kasvaneita verotuloja täysimittaisesti EU:n omien varojen lisäämiseksi taloudellisia investointeja sekä sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta varten.

7.16 Työmarkkinavuoropuhelu voi kaikilla tasoilla olla keskeisessä asemassa eurooppalaisten yritysten kasvun, tuottavuuden, työllisyyden ja kilpailukyvyn lisäämisessä maailmanmarkkinoilla sekä työntekijöiden työolojen ja hyvinvoinnin parantamisessa. Hyvin toimivan työmarkkinavuoropuhelun, myös työehtosopimusneuvottelujen, laajemman kattavuuden varmistaminen on edelleen haaste niin työmarkkinaosapuolille kuin jäsenvaltioillekin.

7.17 Työmarkkina- ja kansalaisvuoropuhelun vahvistaminen on ensiarvoisen tärkeää sen varmistamiseksi, että ihmisillä on aktiivinen rooli nykyisten merkittävien siirtymien hallinnassa. Työmarkkinavuoropuhelu mahdollistaa työehtosopimusneuvottelut yhdessä työntekijöiden tiedonsaanti- ja kuulemisoikeuden ja kansallisten lakien ja käytäntöjen mukaisen laajemman osallistumisen kanssa. Tällaiset välineet ovat tarpeen työpaikkojen mukauttamiseksi uusien teknologioiden, digitalisaation ja tekoälyn vaikutuksiin sekä työolojen ja työntekijöiden oikeuksien päivittämiseksi, ja tähän voi sisältyä myös EU:n toimielimissä parhaillaan käytävä keskustelu oikeudesta olla tavoittamattomissa.

7.18 ETSK

— kehottaa Euroopan komissiota seuraamaan kaikkien nykyisten aloitteiden täytäntöönpanoa ja esittämään tarvittaessa uusia lainsäädäntö- ja muita aloitteita.

— huomauttaa, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria olisi edelleen käytettävä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja työolojen parantamiseen liittyvän työn ohjaamiseen rinnakkain Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelman ja työllisyyttä, koulutusta, osaamista ja köyhyyttä koskevien vuoden 2030 tavoitteiden saavuttamiseksi toteutettavien toimien kanssa.

— kehottaa Euroopan komissiota tarkastelemaan terveyttä ja turvallisuutta, työn organisointia ja työoloja ja -ehtoja koskevaan EU:n ja kansalliseen lainsäädäntöön jo sisältyviä ratkaisuja, joita voidaan ottaa käyttöön tekoälyn tuloon mukautumista koskevan prosessin aikana, ja varmistamaan, että noudatetaan ihmiskeskeistä lähestymistapaa (esim. algoritminen johtaminen).

— kehottaa Euroopan komissiota edistämään eurooppalaisen työmarkkinavuoropuhelun tulosten huomioon ottamista ja tukemaan työmarkkinavuoropuhelun täytäntöönpanoa kansallisella tasolla sekä toteaa, että tärkeä apuväline tässä olisi eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisällytettävä sosiaalisen lähentymisen kehys.

— kehottaa EU:n toimielimiä ottamaan huomioon kansalaisjärjestöt ja antamaan niille arvoa keskeisinä toimijoina oikeudenmukaisen siirtymän suunnittelussa ja toteuttamisessa. Koska kansalaisjärjestöt toimivat vuorovaikutuksessa paikallishallintojen kanssa ja niillä on valmius välittää poliittiset viestit suoraan ruohonjuuritason yhteisöille, ne auttavat tukemaan haavoittuvimmassa asemassa olevia ja niitä, joiden on muita vaikeampi sopeutua muutoksiin.

— kehottaa EU:n toimielimiä harkitsemaan seuraavan monivuotisen rahoituskehyksen puitteissa asianmukaisia rahoitusvälineitä sellaisia tulevaisuuteen suuntautuneita sosiaalisia investointeja varten, jotka liittyvät tarpeeseen varmistaa eurooppalaisten julkishyödykkeiden tarjonta seuraavilla aloilla: turvallisuus (esim. elintarvikejärjestelmissä, vesi- ja energiahuollossa ja -jakelussa, tutkimuksessa ja innovoinnissa, tiedon saatavuudessa ja strategisessa infrastruktuurissa), terveys, koulutus ja hyvinvointi.

— kehottaa EU:n toimielimiä arvioimaan rahoitusvälineen tarvetta SURE-ohjelmasta saatujen kokemusten perusteella, jotta jäsenvaltioiden sosiaalimenot voitaisiin vakauttaa mahdollisten ulkoisten talouden häiriöiden tapauksessa.

— kehottaa Euroopan komissiota seuraamaan ja arvioimaan sukupuolten tasa-arvostrategiaa, joka päättyy vuonna 2025, ja aloittamaan uuden strategian laatimisen kiireellisesti.

— kehottaa Euroopan komissiota arvioimaan muiden tasa-arvostrategioiden tuloksia ja toteuttamaan asianmukaisia toimia tasa-arvon unionin luomisen jatkamiseksi; tähän voisi sisältyä tasa-arvoasioiden pääosaston perustaminen Euroopan komissioon.

— kehottaa parantamaan nuorisotakuuta ja vastaavia ohjelmia, kuten ALMA-aloitetta (”Aim, Learn, Master, Achieve” eli ”aseta tavoite, opi, osaa, saavuta”), jolla tarjotaan työmahdollisuuksia nuorille, myös niille, jotka ovat ilman työtä, koulutusta tai kurssitusta (NEET), sekä toteuttamaan toimenpiteitä muiden pitkäaikaistyöttömyyttä käsittelevien ohjelmien vahvistamiseksi. Eurooppalaisen lapsitakuun arviointi on tarpeen, jotta voidaan seurata edistymistä sen tavoitteiden saavuttamisessa.

— kehottaa EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita suunnittelemaan kohdennettuja toimenpiteitä työvoiman lisäämiseksi, jotta voidaan vastata väestöhaasteisiin ja saavuttaa vakaa työllisyys, jota tuetaan aktiivisella työmarkkinapolitiikalla ja työmarkkinavuoropuhelulla. ETSK seuraa tiiviisti EU:n tason aloitetta palkattomien ja näennäisten harjoittelujen kieltämiseksi.

— kehottaa laatimaan työterveys- ja -turvallisuusstrategioita, joilla pyritään varmistamaan kuolemantapausten ja työtapaturmien nollataso ja tehostamaan ammattitautien torjuntaa. Ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä olisi vahvistettava käyttämällä uusia teknologioita, kuten tekoälyä. Näissä strategioissa olisi myös tarkasteltava mahdollisia riskejä, jotka johtuvat työpaikan digitaalisista ja demografisista muutoksista, sekä toimenpiteitä, joilla suojataan työntekijöitä taudinaiheuttajille tai vaaratekijöille altistumiselta ja psykososiaalisilta riskeiltä.

— kehottaa jäsenvaltioita panemaan asianmukaisesti täytäntöön riittävää vähimmäispalkkaa koskevan direktiivin, jonka tavoitteena on myös työmarkkinavuoropuhelun ja työehtosopimusneuvottelujen käynnistäminen kaikilla tasoilla. Tämä auttaa työntekijöitä ja yrityksiä, erityisesti pk-yrityksiä, ennakoimaan vihreän ja digitaalisen siirtymän aiheuttamia muutoksia, jotka asettavat monissa maissa haasteen työmarkkinaosapuolille työehtosopimusneuvottelujen kattavuuden osalta.

— ottaa huomioon ”Sinun Eurooppasi, sinun mielipiteesi!” -tapahtumassa (YEYS) ([4]) esitetyn kehotuksen antaa ilmastoon haitallisesti vaikuttavia tavaroita ja palveluja, kuten ylellisyystavaroita, koskevia erityisiä verotuslinjauksia. Näistä veroista saatavat tulot olisi käytettävä sellaisten ilmastoystävällisten aloitteiden ja toimenpiteiden rahoittamiseen, joilla tuetaan EU:n sitoutumista kestävään ja vihreään talouteen.

8. **Terveyden ja ihmisarvoisten elinolojen turvaaminen: vakaa yhteiskunnallinen ulottuvuus**

8.1 Covid-19:n jälkimainingit, Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen aiheuttama energiakriisi ja siitä seurannut korkea inflaatio huolestuttavat monia ihmisiä. Köyhyysaste laskee joissakin maissa, mutta joissakin muissa maissa, erityisesti syrjäisillä alueilla, absoluuttinen köyhyys on lisääntynyt vanhusten ja naisten keskuudessa. On tehtävä paljon enemmän, jotta saavutetaan Euroopan tavoite auttaa 25 miljoonaa ihmistä pois köyhyydestä vuoteen 2030 mennessä, mihin kuuluu myös systeemisen köyhyyden, lapsiköyhyyden ja työssäkäyvien köyhyyden torjunta.

([4]) Sinun Eurooppasi, sinun mielipiteesi! (YEYS) on ETSK:n vuotuinen nuorisotapahtuma. Yhteenvetokertomuksessa esitetään viisi keskeistä YEYS 2024 -tapahtumassa annettua suositusta, jotka nuorten edustajat ovat laatineet ja joista he ovat äänestäneet.

8.2 Jotta EU voisi vastata nykyisiin ja tuleviin sosiaalisiin haasteisiin YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelman mukaisesti, tarvitaan uudistettu EU:n yhteiskuntasopimus, jolla turvataan sosiaaliset oikeudet, sukupuolten tasa-arvo sekä paremmat elin- ja työolot, torjutaan köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä ja edistetään ylöspäin tapahtuvaa lähentymistä EU:ssa. ([5])

8.3 ETSK korostaa vammaisia henkilöitä koskevan näkökulman valtavirtaistamisen merkitystä kaikissa EU:n toimintapolitiikoissa, ohjelmissa ja strategioissa. Tähän sisältyy sen varmistaminen, että vammaisilla henkilöillä on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen, työllisyyteen ja sosiaalipalveluihin. Olisi suunniteltava toimintapolitiikkoja, joilla poistetaan esteitä ja edistetään vammaisten henkilöiden täysimittaista osallistamista yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla ja edistetään siten osallistavampaa ja oikeudenmukaisempaa EU:ta.

8.4 Väestörakenteen muutos, jossa syntyvyys on alhainen ja väestö ikääntyy, lisää korkealaatuisten terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen kysyntää Euroopassa, ja niiden on oltava kaikkien saatavilla. Sosiaalisen suojelun järjestelmistä on tehtävä kestäviä, jotta ne voivat hyödyttää myös tulevia sukupolvia. Varoja on investoitava tutkintorakenteisiin ja sen varmistamiseen, että kaikilla tasoilla on tarjolla tehokkaita julkisia palveluja ja hallinto, jossa on riittävästi motivoitunutta, asianmukaisesti palkattua, pätevää ja koulutettua henkilöstöä.

8.5 Kaikkien oikeus kohtuuhintaiseen, kunnolliseen ja kestävään asuntoon tunnustettiin neuvoston puheenjohtajavaltion Belgian antamassa Liègen julistuksessa. ETSK kehottaa luomaan EU:n foorumin tukemaan kansallisia, alueellisia ja paikallisia kumppanuuksia, joilla asuntomarkkinoilta syrjäytyminen saadaan loppumaan.

8.6 Euroopan terveysunionin tavoitteena on taata kohtuuhintainen, helposti saatavilla oleva, hyvälaatuinen, ennalta ehkäisevä ja hoitoa tarjoava terveydenhuolto. Terveysunioni perustettiin covid-19-pandemian jälkeen. Siihen sisältyviä osa-alueita ovat kriisivalmius, kattava lähestymistapa mielenterveyteen, syövän torjuminen sekä strateginen riippumattomuus ja lääkelainsäädännön uudistaminen. EU:n strategisessa toimintaohjelmassa 2024–2029 on nostettava painopisteeksi terveys. On jatkettava edellisellä vaalikaudella saavutettua edistystä ja laajennettava toimintaa muun muassa kiinnittämällä huomiota harvinaisiin sairauksiin ja niiden seurauksiin, ja on lisättävä yhteistyötä, jotta saadaan korjattua kansallisissa terveydenhuoltojärjestelmissä esiintyvää hajanaisuutta ja niiden välisiä eroja.

8.7 ETSK

— kehottaa toimimaan kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja laatimaan EU:n köyhyyden vastaisen kattavan strategian, johon on sisällyttävä koordinoituja toimia eri jäsenvaltioissa köyhyyden vähentämiseksi. Strategiassa olisi käsiteltävä sekä välittömiä tarpeita että järjestelmään liittyviä kysymyksiä, kuten tuloeroja ja sosiaalipalvelujen puutteellista saatavuutta. Se olisi mukautettava Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin, ja siihen olisi sisällytettävä jäsenvaltioiden parhaita käytäntöjä, jotta köyhyyttä voitaisiin vähentää tehokkaasti ja pysyvästi kaikkialla EU:ssa.

— kannattaa asuntoasioista vastaavan komission jäsenen nimeämistä omine vastuualueineen ja asianmukaisine pääosastoineen sekä kokonaisvaltaisen lähestymistavan omaksumista sosiaalista asuntotuotantoa koskevan eurooppalaisen toimintasuunnitelman muodossa asuntokriisin ratkaisemiseksi. Toimintasuunnitelmaan olisi osoitettava rahoitusta seuraavasta monivuotisesta rahoituskehyksestä, ja sen olisi tarjottava kohtuuhintaisia, kunnollisia ja kestäviä asuntoja kaikille. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä sen varmistamiseen, että asumispolitiikoilla vastataan ikääntyneiden henkilöiden, vammaisten henkilöiden ja pienituloisten perheiden kaltaisten haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tarpeisiin.

— korostaa, että energiahuolto luokitellaan yleishyödylliseksi palveluksi. EU:n sääntelykehyksellä olisi luotava edellytykset ympäristöystävälliselle, kohtuuhintaiselle, helposti saatavilla olevalle ja luotettavalle energiahuollolle energiaunionin yhteydessä todetun mukaisesti.

— kehottaa komissiota panemaan vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan strategian ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevat vahvat linjaukset täytäntöön uuden vaalikauden aikana. Komission olisi sen vuoksi valmisteltava toimintasuunnitelma, johon sisältyy toimintapolitiikkoja, ohjelmia ja lainsäädäntötyötä koskevia aloitteita. Toimintasuunnitelmalla olisi pyrittävä varmistamaan vammaisten henkilöiden osallisuus ja yhdenvertainen kohtelu vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen mukaisesti.

— kehottaa noudattamaan yhteinen terveys -lähestymistapaa kansalaisten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja veden saannin, elintarviketurvallisuuden ja omavaraisuuden varmistamiseksi sekä kestävien terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen saatavuuden takaamiseksi julkisina hyödykkeinä.

([5]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto – Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Strateginen ennakointiraportti 2023 – Kestävyys ja hyvinvointi Euroopan avoimen strategisen riippumattomuuden ytimessä (EUVL C, C/2024/4057, 12.7.2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52023AE4844).

— ottaa huomioon vapaiden ammattien, pk-yritysten, muiden sidosryhmien ja kansalaisjärjestöjen roolin paikallisyhteisöjen häiriönsietokyvyn, oikeudenmukaisuuden, hyvinvoinnin, kestävyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden lisäämisessä ja korostaa, että ympäristön aktiivinen suojeleminen on kestävän tulevaisuuden kannalta elintärkeää.

— huomauttaa, että terveyspolitiikka ei ole olemassa tyhjiössä vaan se on EU:n talouden kannalta kriittinen ala energian, elintarviketurvallisuuden ja teknologian ohella. Terveydenhuoltoa olisi siksi arvostettava julkisena sosiaalisena investointina eikä sitä pitäisi pitää kustannuksena. On toteutettava toimia, jotta lisätään investointeja sekä ennaltaehkäisyyn että terveydenhuollon pitkän aikavälin kestävyyden takaamiseen Euroopan tulevaisuutta käsittelevässä konferenssissa etusijalle asetetun oikeus terveyteen -käsitteen mukaisesti.

— kehottaa EU:ta toteuttamaan kiireellisesti toimia täysimittaisen Euroopan terveysunionin toteuttamiseksi ja investoimaan tehokkaasti yhteistyöhön perustuviin lääketieteellisiin tutkimushankkeisiin, kuten tehtiin covid-19-pandemian torjumiseksi, ja kehottaa EU:ta ottamaan käyttöön harvinaisia sairauksia koskevan toimintasuunnitelman ja ottamaan huomioon, että kansalaisilla on oikeus laadukkaaseen, kohtuuhintaiseen ja helposti saatavilla olevaan terveydenhuoltoon. Tämä olisi vahvistettava eurooppalaisessa terveystakuussa.

— korostaa, että tarvitaan ajattelutavan muutos, jonka myötä hoivatyön arvo eurooppalaisissa yhteiskunnissa tunnustetaan eurooppalaisen hoito- ja hoivastrategian pohjalta, ja kehottaa hyväksymään eurooppalaisen hoitotakuun, jolla varmistetaan kohtuuhintaisen ja laadukkaan hoidon saatavuus kaikille sitä tarvitseville. Takuu antaisi vaikutusmahdollisuuksia hoitoa tarvitseville ja tukisi heidän hoitajiaan, muun muassa poistamalla naisille palkattomasta hoitovelvollisuudesta aiheutuvan rasitteen.

— vaatii myös myöntämään EU:n lisärahoitusta jäsenvaltioiden tukemiseksi, kun ne laajentavat ja kohentavat hoitopalveluja ja parantavat kattavuutta. Hoivatalouteen tehdyt investoinnit ovat olennaisen tärkeitä kaikkien, erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien, elämänlaadun parantamiseksi.

— tunnustaa hoivatyön arvon yhteiskunnassa ja hoivatalouden tarjoamat mahdollisuudet luoda laadukkaita työpaikkoja ja asianmukaiset työolot ja -ehdot hoivatyöntekijöille, myös kotitaloustyöntekijöille. On toteutettava toimia uusien työntekijöiden houkuttelemiseksi terveydenhuoltoalalle ja investoitava koulutettuun, osaavaan ja motivoituneeseen työvoimaan, jossa sukupuolet ovat tasapuolisesti edustettuina, jota pidetään suuressa yhteiskunnallisessa arvostuksessa ja jolle maksetaan asianmukaista palkkaa. Nämä toimet ovat ratkaisevan tärkeitä häiriönsietokykyisen ja laadukkaan terveydenhuollon varmistamiseksi jäsenvaltioissa.

— korostaa tarvetta omaksua ihmisarvoiseen ikääntymiseen ja sukupolvien väliseen solidaarisuuteen perustuva strategia ja kehottaa laatimaan ikäihmisiä koskevan EU:n strategian.

— ottaa huomioon YEYS-tapahtumassa esitetyn kehotuksen laatia yhteinen vakiostrategia, joka koskee seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia kaikkialla EU:ssa. Strategialla olisi taattava kattavien seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen saatavuus kaikille, edistettävä sukupuolten tasa-arvoa ja turvattava perusoikeudet.

9. **Kansalaisten osallistuminen, vakaa kansalaistoimintaympäristö ja merkityksellinen kansalaisvuoropuhelu**

9.1 Osallistuminen on olennainen osa eurooppalaista demokratiaa ja ennakkoedellytys luottamuksen rakentamiselle ja EU:n toimintapolitiikkojen legitiimiydelle kansalaisten mielissä. Osallistavan demokratian käsite on vahvistettu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 11 artiklassa: sen mukaan kansalaisilla on oikeus osallistua unionin demokraattiseen toimintaan ja toimielimet sitoutuvat kuulemaan kansalaisia ja tekemään päätöksiä mahdollisimman laajasti ja avoimesti.

9.2 Euroopan tulevaisuutta käsittelevään konferenssiin kokoontuneet kansalaiset kyseenalaistivat EU:n päätöksenteon ja pyysivät lisäämään päätöksenteon ja toiminnan joustavuutta erityisesti silloin, kun on vastattava kiireellisiin maailmanlaajuisiin haasteisiin.

9.3 Sen varmistaminen, että kaikenikäisillä ihmisillä on mahdollisuus osallistua kansalaistoimintaan ja edistää sitä, on keskeinen näkökohta sekä kansalaisvastuun että demokraattisen prosessin uskottavuuden kehittämisessä. Jäsenneltyä osallistumista koskevan vakaan järjestelmän myötä nuoret voivat osallistua EU:n tulevaisuuden muokkaamiseen innovoimalla, sitoutumalla ja ryhtymällä toimiin. Riippumattomat, vapaat ja edustavat kansalaisjärjestöt ovat demokraattisten yhteiskuntien tae, ja niillä on keskeinen rooli EU:n toimintapolitiikkojen kehittämisessä, täytäntöönpanossa ja seurannassa. Kansalaisjärjestöt kanavoivat kollektiivista osallistumista: näin täydennetään kansalaisten suoran osallistumisen muotoja, joiden avulla välitetään yksittäisten henkilöiden mielipiteet, ja muodostetaan vastapaino jäsenvaltioiden mahdollisille pyrkimyksille tukahduttaa kansalaistoimintamahdollisuuksia.

9.4 Työmarkkinajärjestöt ovat olennainen osa järjestäytynyttä kansalaisyhteiskuntaa. Tunnustetuilla työmarkkinaosapuolilla on kuitenkin erityinen rooli muotoiltaessa talous-, työmarkkina- ja sosiaalipolitiikkoja, joilla edistetään elinolojen sekä työolojen ja -ehtojen ylöspäin tapahtuvaa lähentymistä kaikissa jäsenvaltioissa. Tämä olisi otettava kaikilta osin huomioon ja tätä olisi ylläpidettävä työmarkkinavuoropuhelun rakenteissa ja prosesseissa kaikilla tasoilla, sillä kyse on eri asiasta kuin kansalaisvuoropuhelussa.

9.5 ETSK panee huolestuneena merkille, että kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuudet ovat joissakin jäsenvaltioissa tapahtuneen kehityksen seurauksena supistuneet, vaikka näillä järjestöillä on keskeinen asema perusoikeuksien ja -vapauksien puolustamisessa ja populismin nousun torjunnassa. EU:n on edelleen torjuttava tätä kehitystä 7 artiklan mukaisilla menettelyillä ja jäädyttämällä EU:n varat, jotka on kohdennettu niille jäsenvaltioille, jotka eivät kunnioita oikeusvaltioperiaatetta, oikeuslaitoksen riippumattomuutta tai perusoikeuksia, kuten yhdistymisvapautta tai sananvapautta, tai jotka rajoittavat lehdistön ja tiedotusvälineiden vapautta julkisen keskustelun manipuloimiseksi. Syrjivät yhteiskunnat eivät sovi yhteen EU:n kanssa, joka pyrkii tasapainoiseen taloudelliseen vaurauteen, sosiaaliseen edistykseen ja osallistavuuteen.

9.6 Kansalaiset eivät ole koskaan tuoneet näin painokkaasti julki, mitä he haluavat. Heidän ääntään on kuultava osallistamisen mahdollistavien ja sähköisen demokratian välineiden, kuten eurooppalaisen kansalaisaloitteen, kansalaispaneelien ja kansalaisten poliittisten ajatusten joukkoistamisen, välityksellä, kun EU:ssa tehdään päätöksiä.

9.7 Euroopan on oltava turvallinen rajatylittäviä mahdollisuuksia tarjoava tila, jossa kansalaisyhteiskunta, mukaan lukien yhteisötalouden toimijat, voi toimia. Kaikkia hallinnon tasoja olisi kannustettava käymään jäsenneltyä kansalaisvuoropuhelua, ja sitä olisi edistettävä kaikissa jäsenvaltioissa.

9.8 Kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelun mekanismeja olisi sen vuoksi vahvistettava, jotta varmistetaan jäsennelty ja merkityksellinen vuoropuhelu, jossa otetaan huomioon kansalaisasiantuntemus. Nykyiset väliaikaiset ja hajanaiset järjestelyt ovat riittämättömiä ja perustuvat liiaksi asianomaisten henkilöiden ja hallintoyksiköiden hyvään tahtoon ja henkilökohtaisiin aloitteisiin.

9.9 ETSK on järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan institutionaalinen ääni EU:ssa ja keskeisessä asemassa vakaan kansalaistoimintaympäristön edistämisessä ja merkityksellisen kansalaisvuoropuhelun helpottamisessa. Laajan asiantuntemuksensa ja pitkäaikaisen kokemuksensa ansiosta se toimii elintärkeänä siltana EU:n toimielinten ja erilaisten kansalaisjärjestöjen välillä ja varmistaa, että niiden ääni kuuluu päätöksentekoprosesseissa. ETSK voi ainutlaatuisen asemansa ansiosta edistää osallistavaa demokratiaa ja tukea erilaisten sidosryhmien osallistumista EU:n toimintapolitiikan laatimisprosessiin. ETSK tarjoaa foorumin konsensuksen luomiselle ja vuoropuhelulle sekä tukee sellaisten osallistavien toimintapolitiikkojen kehittämistä, jotka ilmentävät kansalaisten tarpeita ja pyrkimyksiä ja parantavat siten EU:n hallinnon legitiimiyttä ja tehokkuutta.

9.10 Sen vuoksi ETSK

— kehottaa tukemaan rakenteellisesti kansalaisjärjestöjen roolia häiriönsietokykyisten yhteiskuntien rakentamisessa kansalaisvuoropuhelun ja työmarkkinavuoropuhelun avulla ja ottaa huomioon kansalaisjärjestöjen keskeisen roolin häiriönsietokykyisten, tasa-arvoisten ja kestävien yhteiskuntien edistämisessä ruohonjuuritason aloitteiden avulla. Kansalaisjärjestöjä ei saa sulkea EU:n toimintapolitiikkoja, sen tulevaisuutta tai sen kansalaisia koskevien päätösten ulkopuolelle. On huolehdittava avoimen, läpinäkyvän ja säännöllisen vuoropuhelun ylläpitämisestä etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. ([6]) EU:n toimielinten väliseen kansalaisvuoropuheluun on sovellettava tiettyjä vaatimuksia SEU-sopimuksen 11 artiklan panemiseksi tehokkaasti täytäntöön. ([7])

— kehottaa EU:n toimielimiä ottamaan johtoaseman ja kehittämään kansalaisyhteiskuntaa koskevan strategian ([8]), johon sisältyy selkeä toimintasuunnitelma. Lisäksi ETSK kehottaa laatimaan kansalaisvuoropuhelun tai kansalaistoimintaympäristön vuotuisen tulostaulun ([9]), jossa arvioidaan, onko kansalaisjärjestöjen kuulemisten aikana esittämät näkemykset otettu huomioon. Tulostaulun avulla voitaisiin laatia kaksivuotinen kansalaisvuoropuhelua koskeva kertomus, jossa arvioidaan kansalaisvuoropuhelua ja kansalaisjärjestöjen tehokkuutta. ([10])

([6]) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 11 artiklan 2 kohta.

([7]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” (EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52023AE3879) (kohta 1.6 ja 5.4).

([8]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52023AE3879) (kohta 5.1).

([9]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52023AE3879) (kohta 1.10).

([10]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tapoja vahvistaa kansalaisvuoropuhelua ja osallistavaa demokratiaa Euroopan unionissa” EUVL C, C/2024/2481, 23.4.2024, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52023AE3879) (kohta 1.10).

— kehottaa toteuttamaan toimia, joilla lisätään nuorten vaikutusmahdollisuuksia EU:n kestävämmän tulevaisuuden edistäjinä, ja ottaa huomioon, että ilmastonmuutoksen, digitaalisen siirtymän ja väestörakenteen muutosten kaltaiset haasteet ovat ensisijaisia painopistealoja ja nuorille tarjoutuvia mahdollisuuksia edistää muutosta EU:ssa. On tarjottava toimintaympäristöjä heidän jäsennellylle osallistumiselleen ja korostettava sitä, miten heidän innovointinsa, sitoutumisensa ja omistautumisensa voivat muokata EU:n tulevaisuutta.

— katsoo, että on tärkeää ottaa huomioon kansalaisyhteiskunnan tärkeä rooli – ja antaa sille arvoa – EU:n päätöksenteon monien keskeisten näkökohtien, kuten Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin, täytäntöönpanossa. Kansalaisyhteiskunnalla on keskeinen rooli EU:n ainutlaatuisen sosioekonomisen mallin ylläpitämisessä sekä kestävän kasvun, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja osallistavuuden edistämisessä.

— katsoo, että vapaaehtoistoiminta on tunnustettava ja sille on annettava kiitosta keskeisenä aktiivisen kansalaisuuden ilmauksena. On toteutettava toimia vapaaehtoistoiminnan arvostamiseksi ja tukemiseksi kansalaistoiminnan muotona, joka vahvistaa kansalaisvaikuttamista ja osallistavaa demokratiaa, erityisesti nimeämällä vuosi 2025 Euroopan vapaaehtoistyön teemavuodeksi.

— ottaa huomioon YEYS-tapahtumassa esitetyn pyynnön lisätä nuorten osallistumista ja edustusta EU:n päätöksenteossa sekä ottaa käyttöön nuorisokiintiö Euroopan parlamentin vaaleissa. Näin varmistettaisiin, että nuoret osallistuvat suoraan Euroopan tulevaisuuden muokkaamiseen, ja tällä edistettäisiin osallistavampaa ja edustavampaa demokraattista prosessia.

— kannattaa täysin YEYS-tapahtumassa esitettyä suositusta luoda vakaa oikeudellinen kehys sosiaaliselle medialle polarisaatioon ja disinformaatioon puuttumiseksi ja niiden lieventämiseksi. Kehyksellä olisi pyrittävä turvaamaan demokraattiset prosessit, suojelemaan ihmisiä haitalliselta sisällöltä ja takaamaan oikeudenmukainen ja tietoon perustuva julkinen keskustelu kaikkialla EU:ssa.

9.11 ETSK haluaa omalta osaltaan varmistaa, että kaikki kansalaisjärjestöt saavat tällä EU:n toimielinten vaalikaudella äänensä kuuluviin ja voivat hoitaa niille oikeutetusti kuuluvan tehtävän kaikkien eduksi.

Bryssel 18. syyskuuta 2024.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE